

MONITOR JAPOŃSKI

„Monitor Japoński” omawia i komentuje najważniejsze wydarzenia związane z aktualną sytuacją polityczną, gospodarczą i społeczną Japonii, ze szczególnym naciskiem na aktywność w regionie Europy Środkowo-Wschodniej i w Unii Europejskiej

DR MARCIN SOCHA

OŚRODEK SPRAW AZJATYCKICH
UNIwersytet ŁÓDZKI

GRUDZIEŃ 2022

Japonia wprowadza nową strategię obronną

Najważniejszym wydarzeniem w grudniu było zatwierdzenie nowych wytycznych ds. bezpieczeństwa, które obejmują projekt podwojenia wydatków zbrojeniowych oraz uzyskania przez japońskie Siły Samoobrony zdolności do przeprowadzenia prewencyjnego uderzenia na bazy raketowe wroga. Badania opinii publicznej pokazały, że 60% Japończyków popiera nową strategię bezpieczeństwa, lecz jednocześnie jest przeciwna finansowaniu jej przez podniesienie podatków.

I. WYDARZENIA SZCZEBŁA CENTRALNEGO**7 grudnia: Japonia przeznaczy 37 miliardów dolarów na rozwój rakiet dalekiego zasięgu.**

Japonia planuje przeznaczyć około 37 miliardów dolarów na rozwój i rozmieszczenie pocisków dalekiego zasięgu do 2027 roku. Rząd ma na celu zdobycie zdolności do uderzenia prewencyjnego w bazy wroga, aby odpowiedzieć na rosnące zagrożenia bezpieczeństwa ze strony Chin i Korei Północnej. Podstawą projektu mają być japońskie rakiety „standoff” działające poza zasięgiem ognia wroga. Dodatkowo rząd planuje zakup amerykańskich pocisków.

10 grudnia: międzynarodowa konferencja dotycząca rozbrojenia nuklearnego w Hiroshimie. Premier Kishida Fumio i były prezydent USA Barack Obama zaapelowali o likwidację broni jądrowej w obliczu rosyjskich gróźb jej użycia w wojnie na Ukrainie i dążenia Korei Północnej do uzyskania arsenału atomowego. Wezwanie zostało przedstawione podczas inauguracyjnego spotkania forum rozbrojenia jądrowego w Hiroshimie, w skład którego wchodziły byli przywódcy polityczni i przedstawiciele akademicy.

10 grudnia: Japonia uchwała prawo, aby pomóc ofiarom Kościoła Zjednoczeniowego. Japoński parlament uchwalił prawo, które ma ograniczyć możliwość ściągania darowizn przez grupy religijne i inne, co jest wymierzone głównie w Kościół Zjednoczeniowy. Nowe prawo pozwala wiernym, innym darczyńcom i ich rodzinom ubiegać się o zwrot pieniędzy i zabrania grupom religijnym i innym organizacjom pozyskiwania funduszy za pomocą przymusu, gróźb lub łączenia datków z obietnicami duchowego zbawienia.

11 grudnia: Hagiuda Koichi z wizytą na Tajwanie. Były minister gospodarki i obecny szef planowania politycznego Partii Liberalno-Demokratycznej odwiedził Tajwan. Hagiuda stwierdził, że Japonia musi zwiększyć swoje wydatki obronne w obliczu „ponurej rzeczywistości” jaką jest wzrost zagrożenia ze strony Chin i Korei Północnej. Minister zapewnił jednak, że Japonia nadal będzie kroczyć ścieżką pokoju.

13 grudnia: Japonia i Holandia dołączą do Stanów Zjednoczonych w sprawie ograniczeń dotyczących produkcji chipów w Chinach. Japonia i Holandia dołączą do USA w zaostreniu kontroli nad eksportem zaawansowanych maszyn do produkcji chipów do Chin. W październiku administracja prezydenta Bidena wprowadziła szereg ograniczeń mających na celu powstrzymanie eksportu do Chin technologii produkcji wybranych półprzewodników.

Oprócz niektórych amerykańskich dostawców sprzętu, strategia zakładała współpracę firm Tokyo Electron i holenderskiej ASML Holding. Te dwie spółki są krytyczne do zapewnienia skuteczności amerykańskich sankcji. Nowe ograniczenia mogą zostać wprowadzone w nadchodzących tygodniach.

16 grudnia: gabinet zatwierdza nowe regulacje w celu wzmocnienia obrony. Premier Kishida Fumio zatwierdził nową strategię bezpieczeństwa narodowego, która zakłada podwojenie wydatków na obronę oraz uzasadnia odejście od wyłącznie defensywnej polityki. W Strategii Bezpieczeństwa Narodowego można przeczytać, że Japonia stanęła w obliczu „najpoważniejszego” zagrożenia bezpieczeństwa narodowego od zakończenia II wojny światowej. Rządowe symulacje pokazały, że obecne zdolności Sił Samoobrony są niewystarczające do powstrzymania zagrożenia ze strony Chin, Rosji i Korei Północnej. Niezbędnym krokiem jest zdobycie zdolności do prewencyjnego uderzenia na bazy wroga przygotowujące się do ataku na Japonię. Wydatki Japonii na obronę w ciągu najbliższych pięciu lat mają zostać zwiększone do 313 miliardów dolarów.

20 grudnia: Ministerstwo Obrony planuje zakup rakiet Tomahawk. Rekordowy budżet obronny na rok fiskalny 2023 zakłada pozyskanie wyprodukowanych w USA pocisków manewrujących Tomahawk o wartości 1,6 mld dolarów. Rakiety mają stanowić podstawę projektu osiągnięcia „zdolności” prewencyjnego uderzania na bazy wroga. Pociski o zasięgu 1000 kilometrów mogą być wystrzelone spoza zasięgu wrogich rakiet. Pociski Tomahawk będą używane do czasu, gdy Japonia zmodernizuje i rozszerzy zasięg swoich rodzimych rakiet.

21 grudnia: Japonia próbuje uniezależnić się od importu metali ziem rzadkich z Chin. Japoński rząd po konsultacjach ze środowiskiem biznesowym opracował listę strategicznych materiałów i produktów, które są zagrożone zaburzeniem łańcuchów dostaw z Chin. Na liście materiałów krytycznych znalazły się między innymi metale ziem rzadkich, półprzewodniki, akumulatory, artykuły medyczne oraz roboty przemysłowe. Zdaniem ministra bezpieczeństwa gospodarczego Takaichi Sanae opracowanie listy jest pierwszym krokiem w strategii zwiększania odporności łańcuchów dostaw o znaczeniu strategicznym. Nowe przepisy przyjęte w maju 2022 roku zobowiązują rząd do rozwijania alternatywnych dostaw ważnych zasobów i produktów, poszukiwania nowych dostawców i gromadzenia zapasów.

26 grudnia: poparcie dla gabinetu Kishidy spada do 35%. Poparcie dla gabinetu premiera Kishidy spadło do najniższego jak dotąd poziomu 35%. Jednocześnie 60% respondentów poparło decyzję rządu o nabyciu zdolności do przeciwdziałania atakom i możliwości przeprowadzenia uderzenia prewencyjnego na bazy raketowe wroga. Niestety nie przełożyło się to na wzrost poparcia dla rządu. Poparcie dla gabinetu spadało przez siedem kolejnych miesięcy od czasu osiągnięcia szczytu na poziomie 66% w maju. Grudniowy wynik był najniższy od czasu objęcia przez Kishidę urzędu w październiku 2021 roku.

26 grudnia: japoński minister gospodarki z wizytą w Arabii Saudyjskiej. Arabia Saudyjska i Japonia podpisały memorandum o współpracy w obszarach technologii czystego węgla, recyklingu węgla, czystego wodoru i paliw na bazie amoniaku. Przedstawiciele obu państw podkreślili znaczenie wspierania stabilności globalnych rynków ropy naftowej poprzez zachęcanie do dialogu i współpracy między producentami i konsumentami. Ministrowie gospodarki podkreślili również potrzebę zapewnienia bezpiecznych dostaw ze wszystkich

źródeł energii na rynki światowe. Arabia Saudyjska jest istotnym źródłem dostaw ropy naftowej do Japonii.

27 grudnia: kolejny minister podaje się do dymisji. Zmagający się ze skandalami Minister Odbudowy Akiba Kenya podał się do dymisji. Jego następcą ma zostać Watanabe Hiromichi, który służył jako minister odbudowy w latach 2018-2019. Już czterech członków gabinetu Kishidy zosłało przedwcześnie odwołanych. Minister Akiba był uwikłany w skandal związany z pozyskiwaniem funduszy wyborczych. Na jego odejście naciskały partie opozycyjne oraz część polityków rządzącej Partii Liberalno-Demokratycznej, do której należy.

28 grudnia: rząd rozważa podniesienie podatków w roku 2024. Rząd zatwierdził plany zwiększenia wydatków na obronę do 312 miliardów dolarów, jednak nie sprecyzował w jaki sposób zmiany te zostaną sfinansowane. Panel badawczy koalicji rządzącej sugerował, że podatki powinny zostać podniesione w 2024 roku lub później, aby pomóc pokryć większe wydatki na obronę. Sondaże publiczne pokazują, że większość wyborców jest przeciwna wyższym stawkom podatkowym na wydatki obronne. Premier Kishida rozważa rozwiązanie parlamentu i przeprowadzenie wcześniejszych wyborów w celu uzyskania mandatu dla nadchodzących zmian.

31 grudnia: japoński rząd oferuje wsparcie w zakresie bezpieczeństwa cybernetycznego dla sektora prywatnego. Japoński rząd rozważa rozszerzenie obowiązków Sił Samoobrony w zakresie ochrony cybernetycznej na przedsiębiorstwa prywatne z powodu coraz częstszych ataków na infrastrukturę cyfrową. Zgodnie z nowymi ramami bezpieczeństwa, które mają zostać wprowadzone w życie w roku 2024, jednostka cybernetyczna Sił Samoobrony objęłaby również podmioty sektora prywatnego, takie jak firmy energetyczne i komunikacyjne, a także sieci transportowe. Jednostka obrony cybernetycznej SDF, utworzona w 2022 roku, ograniczyła się do ochrony wspólnej sieci Ministerstwa Obrony i samych Sił Samoobrony. Sektor prywatny będzie chroniony w ramach nowo wprowadzonej koncepcji „aktywnej cyberobrony”, która po raz pierwszy pojawiła się w japońskiej Strategii Bezpieczeństwa Narodowego.

KOMENTARZ

Najważniejszym wydarzeniem w grudniu było zatwierdzenie nowych regulacji dotyczących polityki obronnej. Zmiany w dotychczasowej strategii obronnej to podwojenie wydatków obronnych do roku 2027 oraz osiągnięcie możliwości uderzenia prewencyjnego na bazy wroga, które przygotowują się do ataku na Japonię. Warto również zwrócić uwagę na nową koncepcję obrony cybernetycznej, która zakłada wsparcie prywatnych przedsiębiorstw przez japońskie Siły Samoobrony. Co ciekawe administracja Kishidy bardzo szybko przystąpiła do skoordynowanych działań dyplomatycznych, których celem jest uzasadnienie zmian w polityce obronnej i uspokojenie sojuszników w regionie. Między innymi w tym celu zorganizowano wizytę Hagiudy Koichiego na Tajwanie, który zwracał uwagę na rosnące zagrożenie ze strony Chin, Rosji i Korei Północnej, zapewniając jednocześnie, że Japonia pozostaje na pozycji obrońcy pokojowej polityki w regionie Azji i Pacyfiku.

Jednym z najważniejszych pytań, które pozostaje bez odpowiedzi, jest to w jaki sposób japoński rząd planuje sfinansować rosnące wydatki zbrojeniowe. W tym kontekście warto zwrócić uwagę na dalszy spadek poparcia dla administracji Kishidy Fumio, który może doprowadzić do wykolejenia jego rządów. Japońskie społeczeństwo popiera rządowy plan zwiększenia wydatków na obronność, lecz większość przedstawicieli opinii publicznej uważa, że koszty tego projektu nie powinny zostać przeniesione na obywateli. W sytuacji rosnącego zadłużenia japońskiej gospodarki wydaje się to nieuniknione. Dlatego też krytyczną decyzją dla przyszłości obecnego rządu będzie planowane podniesienie podatków, które zdaniem rządowego panelu ekspertów powinno zostać wprowadzone w roku 2024. Co ciekawe premier Kishida spotkał się z otwartym sprzeciwem części swojego gabinetu. Niektórzy ministrowie uważają, że wprowadzenie dodatkowych ciężarów na społeczeństwo może okazać się samobójstwem politycznym. Dlatego też Kishida zapowiedział, że przed ewentualną decyzją o podniesieniu podatków planuje organizację wcześniejszych wyborów parlamentarnych, które mają ugruntować poparcie społeczne dla planowanych inicjatyw. W obliczu spadającego poparcia społecznego ten projekt może okazać się zbyt ryzykowny i doprowadzić do zmniejszenia liczby mandatów PLD.

II. JAPONIA W EUROPIE ŚRODKOWO-WSCHODNIEJ

1 grudnia: japońska dyplomacja będzie wykorzystywać wszelkie dostępne fora międzynarodowe, żeby wspierać Ukrainę i zwiększać nacisk na Rosję. Japonia wykorzysta przypadające w przyszłym roku przywództwo w Grupie Siedmiu i Organizacji Narodów Zjednoczonych, aby wywrzeć presję na Rosję w celu powstrzymania wojny na Ukrainie, powiedział japoński minister spraw zagranicznych Yoshimasa Hayashi. Minister powtórzył japońskie stanowisko zgodnie z którym, atak Rosji na Ukrainę stanowi wyzwanie dla bezpieczeństwa narodowego Japonii, która obawia się, że może on zachęcić Koreę Północną do dalszego grożenia swoim sąsiadom i ośmielić Chiny do użycia siły militarnej w celu realizacji swoich ambicji terytorialnych na Morzu Południowochińskim i w Azji Wschodniej.

2 grudnia: japoński wiceminister spraw zagranicznych z wizytą w Polsce. Podczas organizacji szczytu OBWE w Łodzi wiceszef japońskiej dyplomacji Shunsuke Takei spotkał się z polskim ministrem spraw zagranicznych Zbigniewem Rauem. Rozmowy dotyczyły rozwijania strategicznego partnerstwa i zwiększenia zaangażowania w ochronę demokracji i prawa międzynarodowego.

5 grudnia: przedstawiciele węgierskiej dyplomacji na konferencji CPAC Japan. Podczas konferencji: Conservative Political Action Conference w Tokio wystąpiło dwóch mówców z Węgier. Dyrektor polityczny premiera i szef Centrum Praw Obywatelskich mówili o doświadczeniach i celach węgierskiej polityki konserwatywnej. Balázs Orbán, dyrektor polityczny premiera stwierdził że „Węgry mogą działać w XXI wieku z konsekwentną pravicową wizją, pokazując znaczące osiągnięcia i oferując alternatywę, prowadząc realistyczną politykę zagraniczną, która stawia interesy narodowe na pierwszym miejscu i broni rodzin i granic”.

20 grudnia: czeski minister spraw zagranicznych o relacjach z Japonią. Zdaniem czeskiego ministra spraw zagranicznych relacje japońsko-czeskie nigdy nie były lepsze. Jego zdaniem w dzisiejszych „trudnych czasach jesteśmy po tej samej stronie, stronie demokracji i

poszanowania praw człowieka”. Jego zdanie podziela wielu ekspertów japońskich i czeskich. Zdaniem Shimuty Go, Dyrektora Generalnego, JETRO Praga „technologia i innowacje stają się coraz ważniejszym obszarem współpracy między Republiką Czeską a Japonią. JETRO Praga wspiera otwarte innowacje pomiędzy czeskimi i japońskimi firmami w kierunku przyspieszenia zielonej i cyfrowej transformacji”. Ten sam pogląd podzielił także Ondrej Votruba Dyrektor Wykonawczy, Stowarzyszenie na rzecz Inwestycji Zagranicznych. Jego zdaniem Czechy są bardzo skuteczne w przyciąganiu japońskich inwestycji. Na terenie kraju działa 107 japońskich firm produkcyjnych.

III. SYTUACJA GOSPODARCZA

5 grudnia: Japonia wprowadza limit cenowy na rosyjską ropę. Japonia wprowadziła limit cenowy na rosyjską ropę naftową, z wyłączeniem ropy produkowanej w ramach projektu Sachalin-2. Decyzja jest następstwem porozumienia Grupy Siedmiu Narodów i Australii w sprawie ograniczenia ceny rosyjskiej ropy naftowej do 60 dolarów za baryłkę. Jest to najnowsza forma sankcji na Moskwę za atak na Ukrainę. Wyłączenie ropy naftowej z projektu Sachalin-2 na dalekim wschodzie, w który są zaangażowani japońscy operatorzy energetyczni, zostało podjęte „w świetle bezpieczeństwa energetycznego Japonii”.

8 grudnia: japońskie firmy zadowolone z poluzowania polityki pandemicznej w Chinach. Kierownicy japońskich firm z zadowoleniem przyjęli posunięcia chińskich władz, które znacznie poluzowały restrykcje dotyczące zarażenia COVID-19. Japońskie firmy czekają na efekty złagodzenia przepisów oraz tego jaki wpływ będzie to miało na liczbę przypadków COVID-19 w kraju. Zmiana polityki została przyjęta jako dobra wiadomość, szczególnie dla japońskiego przemysłu samochodowego. Fabryki producentów samochodów w Chinach zostały zmuszone do zamknięcia w ramach polityki zerowej tolerancji. Wiele linii produkcyjnych w Japonii również musiało zawiesić działalność ze względu na wynikające z tego zakłócenia w łańcuchach dostaw.

19 grudnia: wzrost zadłużenia japońskiej gospodarki. Zadłużenie japońskiej gospodarki, w roku 2022 utrzymywało się na poziomie 230% PKB. Jest to najwyższy poziom zadłużenia wśród państw uprzemysłowionych. Administracja Kishidy Fumio zapowiada wprowadzenie polityki zaciskania pasa i ograniczania wydatków. Jednocześnie jednak rząd decyduje się na finansowanie kolejnych programów antyinflacyjnych takich jak system dopłat bezpośrednich oraz próba obniżenia cen paliw. Budżet Japonii na kolejny rok fiskalny prawdopodobnie rozrośnie się do wielkości 834 mld dolarów. Koszty ubezpieczeń społecznych i koszty obsługi zadłużenia stanowią obecnie około połowy wydatków państwa.

20 grudnia: zwrot w japońskiej polityce monetarnej. Kierownictwo BOJ poinformowało o zwrocie w polityce antyinflacyjnej. Bank Japonii poluzował ograniczenia, nałożone na rentowność obligacji, co może otworzyć drzwi dla przyszłych podwyżek stóp procentowych. Zmiana ta zaskoczyła inwestorów w Azji, którzy oczekiwali, że bank podejmie taką decyzję dopiero w przyszłym roku. Jednocześnie bank zwiększył miesięczny skup obligacji do 67 mld dolarów z ok. 55 mld dolarów. Udział japońskich obligacji rządowych w posiadaniu Banku Japonii po raz pierwszy przekroczył 50% w odniesieniu do wartości rynkowej. W najbliższych

tygodniach bank będzie kontynuować zakupy na dużą skalę. Prezes Kuroda Haruhiko zapewnia, nie planuje szybkich podwyżek stóp procentowych.

23 grudnia: inflacja w Japonii osiągnęła poziom 3,7 procent. Inflacja konsumencka w Japonii osiągnęła w listopadzie najwyższy od 40 lat poziom 3,7%. Japońskie firmy nadal przenoszą rosnące koszty produkcji i materiałów na gospodarstwa domowe. Dalszy wzrost poddaje w wątpliwość pogląd Banku Japonii, że inflacja napędzana kosztami okaże się tymczasowa. W nadchodzącym roku należy spodziewać się dalszego odchodzenia od działań stymulacyjnych w przyszłym roku.

23 grudnia: premier Kishida zapowiada program wspierania japońskich startupów. Rząd Kishidy Fumio planuje zwiększenie inwestycji w kluczowych sektorach rozwojowych takich jak zasoby ludzkie, startupy i dekarbonizacja. Nowy plan rozwoju innowacji zakłada dziesięciokrotne zwiększenie inwestycji w startupy technologiczne, które mogą dać początek nowym przedsiębiorstwom, które zapewnią Japonii przewagę konkurencyjną w przyszłości. Rząd zapowiedział także zwiększenie wysiłków zmierzających do stabilnego wzrostu płac, przewyższającego inflację. Rząd zapowiada wprowadzenie pakietu zmian w zakresie inwestycji w zasoby ludzkie, takich jak środki na przekwalifikowanie i zdobycie nowych kompetencji.

24 grudnia: Chińczycy opróżniają zapasy leków na przeziębienie w Japonii. Apteki w Tokio są zmuszone do ograniczenia sprzedaży leków na przeziębienie ze względu na nagły wzrost zainteresowania ze strony zagranicznych, głównie chińskich, klientów. Leki na przeziębienie nagle zaczęły znikać z półek na początku grudnia w obawie przed kolejną falą zakażeń COVID-19 w Chinach. W wielu tamtejszych aptekach kończą się zapasy leków na przeziębienie, które mają pomóc w złagodzeniu objawów koronawirusa. Wielu chińskich turystów i rezydentów dokonuje w Japonii dużych zakupów leków bez recepty dla członków rodziny i przyjaciół. W odpowiedzi japońskie sklepy z lekami ograniczają sprzedaż z powodu malejących zapasów. Szczególnie popularną marką leków na przeziębienie jest Paburon Gold A produkowany przez Taisho Pharmaceutical Co.

KOMENTARZ

W październiku warto zwrócić na ciekawą zmianę retoryki rządowej dotyczącej inflacji i osłabienia japońskiej waluty. Pomimo tego, że inflacja w Japonii rośnie szybciej niż przewidywał bank centralny, prezes Kuroda Haruhiko utrzymuje stopy procentowe na bardzo niskim poziomie. Szef Banku Japonii przestrzegał, że nadmierne podnoszenie stóp procentowych może prowadzić do poważnej recesji w Stanach Zjednoczonych i strefie Euro. Nieoczekiwanie Bank Japonii poluzował ograniczenia, nałożone na rentowność obligacji, co może otworzyć drzwi dla przyszłych podwyżek stóp procentowych.

Uzasadniając decyzję kierownictwo Banku poinformowało, że zmiana polityki jest efektem pogarszającej się sytuacji na rynku obligacji, spowodowaną przez wysoką „zmiennosć na

zagranicznych rynkach finansowych i kapitałowych.” Przez lata Bank Japonii ograniczał rentowność obligacji, aby utrzymać stopy procentowe na niskim poziomie i zachęcić obywateli do zwiększenia konsumpcji i inwestycji. Najważniejszym powodem zmiany polityki BOJ jest utrzymujące się osłabienie japońskiej waluty, które zostało wzmocnione przez rozjechanie się polityki monetarnej Stanów Zjednoczonych i Japonii. Utrzymywanie japońskich stóp procentowych na niskim poziomie prowadzi do wzrostu zainteresowania zagranicznymi walutami i papierami wartościowymi. Pomimo wprowadzenia kilku operacji kontrolowanego skupu jena, nie udało się przełamać tendencji zniżkowej. W ostatnich tygodniach wiele banków centralnych spowolniło podwyżki stóp procentowych. W tym kontekście japońska decyzja o poluzowaniu kontroli rentowności obligacji przyniosła bardzo szybkie rezultaty. Wartość jena w stosunku do dolara amerykańskiego wzrosła o niemal 3,5%. Pomimo zapowiedzi dalszego utrzymywania stóp procentowych na niskim poziomie wygląda na to, że ostatnia decyzja Banku Japonii zwiastuje koniec trwającej niemal dekadę ekspansywnej polityki monetarnej, która stanowiła podstawę rządowej strategii gospodarczej „Abenomics”. Dla prezesa Kurody Haruhiko, którego kadencja kończy się w kwietniu, odwrócenie kursu oznacza koniec obranego kursu politycznego, stojącego w sprzeczności z decyzjami podejmowanymi przez inne banki centralne. W ostatnich miesiącach polityka BOJ spotykała się z coraz silniejszą krytyką w kraju i za granicą.

**OŚRODEK SPRAW
AZJATYCKICH**
Uniwersytet Łódzki

RAPORTY OPINIE DORADZTWO

PIERWSZY W POLSCE UNIWERSYTECKI
THINK-TANK

DORADZTWO POLITYCZNE I BIZNESOWE

ZESPÓŁ Z PRAKTYKĄ W AZJI

www.osa.uni.lodz.pl

